

Panu Pärssinen

Kontrabassokirja Kontrabasboken

kuvitus

illustrering

Kari Pärssinen

översättning

Henrica Fagerlund och

Anita Viik-Ingvesgård

Mitä on tekniikka?

Tekhnīkē ja tekhnē ovat kreikankielisiä sanoja, jotka tarkoittavat taitoa ja käsityötä. Tekniikalla tarkoitetaan siis kykyä toteuttaa taideteos tai muu työ. Joskus kuulee mainittavan soittajasta tämän olevan teknisesti taitava mutta soiton kuulostavan puisevalta. Ajatus on nurinkurinen. Muusikon tehtävä on soitollaan tavoittaa säveltäjän idea ja välittää se kuulijalle. Kaikki se, mikä on kappaleen ajatuksen ja soivan lopputuloksen välissä, on tekniikkaa. Jos teoksen idea ei välity, niin tekniikka on vajavainen. Tekniikan vaatimuksiin lisätään vielä, että soittamisen on tapahduttava vahingoittamatta esittäjänsä, terveellä fyysisellä pohjalla.

Kun soittaja tavoittaa säveltäjän ajatuksen, onnistuu välittämään sen kuulijalle ja kykenee soittamaan omaa terveyttään vaarantamatta, on tekniikka kunnossa, eikä mitään lisättävää ole.

Tämän kirjan tarkoitus on antaa bassonsoittajalle yksissä kansissa monipuolinen ja tarkoituksenmukainen kokoelma harjoituksia musiikin käsityöläisen tarvitsemien työkalujen luomiseen ja teroittamiseen. Kirjassa esitetyt harjoitukset ja ajatukset eivät ole uutuuksia jousisoitinten maailmassa. Tahdonkin kiittää kaikkia, jotka ovat minua aikanaan opettaneet ja muusikkotovereitani yleisesti. Lisäksi haluan erityisesti kiittää Katarina Poranderia, joka on auttanut luomaan alkulämmittely- ja venyttelyosion sekä antanut arvokkaita neuvoja koskien soittamisen ergonomiaa. Kiitän myös Matti Tegelmania, joka jaksoi lukea ja kommentoida kirjan luonnoksia.

Kirjan tekemisen mahdollisti Suomen Kulttuurirahaston myöntämä apuraha Anni ja Antti Niklanderin rahastosta.

Vad är teknik?

Tekhnīkē och tekhnē är grekiska och betyder skicklighet och handarbete. Med teknik avser man alltså förmågan att förverkliga ett konstverk eller något annat arbete. Ibland hör man nämnas att en musiker är tekniskt skicklig men att något fattas i klangen. Tanken är orimlig. En musikers uppgift är att fånga kompositörens idé och sedan förmedla den till åhöraren. Allt som sker mellan verkets idé och ett välklingande slutresultat är teknik. Om man inte lyckas förmedla verkets idé, är tekniken bristfällig. Till tekniken räknas också att musicerandet ska ske utan att skada framföraren, alltså, på ett sunt sätt.

När en musiker lyckas fånga kompositörens idé och förmedla den till åhöraren och spela utan att skada sin hälsa, då behärskar han/hon tekniken helt rätt och slätt.

Syftet med denna bok är att erbjuda basisten en mångsidig och ändamålsenlig samling övningar. Verktyg som musikhantverkaren behöver för att uppnå och förbättra sina färdigheter. Övningarna och idéerna som presenteras är dock inga nyheter i stråkinstrumentens värld. Därför vill jag tacka alla som i tiderna varit mina lärare och alla mina musikervänner. Dessutom vill jag särskilt tacka Katarina Porander som hjälpt mig att skapa uppvärmnings- och stretchingdelen samt gett mig värdefulla råd om spelandets ergonomi. Ett stort tack till Matti Tegelman som orkade läsa igenom och kommentera utkasterna till boken.

Tack vare bidrag från Suomen Kulttuurirahasto och Anni och Antti Nikanders fond förverkligades denna bok.

Sisällys

2	Esipuhe: Mitä on tekniikka?	
4	Sisällys	
8	I Alkulämmittely ja lihashuolto	
9	Johdanto	
10	Ennen soittoa	
12	Venytyksiä	
15	II Soittoasento	
16	Johdanto	
17	Keskiasennot	
20	Liikkuminen soittaessa	
21	Painavat kädet	
22	Pyöreät sormet	
22	Hengitys	
25	III Jousenkäytön perusteet	
26	Johdanto	
27	Jousen nopeus	
29	Jousen kontaktikohta kielellä	
32	Jouhien kontaktin määrä	
33	Jousen paine kieltä vasten	
34	Liikkeellelähtö ja pysähtyminen	
35	Pitkät äänet koko jousella	
37	Koko käden liike jousen eri osissa	
38	Kyynärvarren liike vähällä jousella	
39	Liikkeiden yhdistely	
41	Pisteelliset rytmit	
42	Kielenvaihdot koko kädellä	
43	Kielenvaihdot ranteella ja kyynärvarrella	
44	Kielenvaihtoliikkeiden yhdistely	
45	Hitaat epäsymmetriset jousitukset	
46	Nopeat epäsymmetriset jousitukset	
47	Soittovälineet	

48
49
50
51
53
54
56

IV Vasemman käden rento käyttö

Johdanto
Käden muoto
Käden painopisteen kohdistaminen
Asemanvaihdot
Vibrato
Sävelpuhtaus

59
60
61
61
62
62
63

V Harjoittelu

Johdanto
Harjoittelurutiini
Kolme perussäntöä
Kappaleiden harjoittelu
Vaikeuksien analysointi
Kolme tapaa harjoitella hankala kohta

65
66
67
71
72
73
74
75
79
81
81
82
83

VI Jousiharjoitukset eri jousilajeille

Jousilajeista
Detaché
Martelé
Staccato kieleltä ilmaan
Koko käden spiccato
Vapaa spiccato ja sautillé
Legato ja laulava jousi
Staccato-legato
Portato
Jousivibrato
Ricochet ja lentävä staccato
Arpeggio

84
85
85
87

VII Pizzicatoharjoitukset

Pizzicatosta
Vapaa pizzicato
Tuettu pizzicato

89
90
96
98

VIII Vasemman käden harjoitukset

Sormiharjoituksia
Asemaharjoituksia
Asemanvaihtoharjoituksia

104
105
107

IX Yhdistelmäharjoitukset

Synkroniharjoituksia
Variaatioita asteikkoihin ja kolmisointuihin

Innehåll

3	Förord: Vad är teknik?	
6	Innehåll	
8	I Uppvärmning och muskelvård	
9	Inledning	
10	Före spelandet	
12	Töjningar	
15	II Spelställning	
16	Inledning	
17	Att hitta mittpositionerna	
20	Att röra sig under spelningen	
21	Tunga händer	
22	Runda fingrar	
22	Andning	
25	III Stråkföringens grunder	
26	Inledning	
27	Stråkens hastighet	
29	Stråkens kontaktpunkt	
32	Stråktrycket	
33	Tagelkontakten	
34	Attack och slut av stråkdrag	
35	Långa toner med helstråk	
37	Armens rörelse i olika delar av stråken	
38	Underarmens rörelse med kort stråke	
39	Kombinering av rörelser	
41	Punkterade rytmer	
42	Strängbyte med hela armen	
43	Strängbyte med flexibel handled och underarm	
44	Kombinering av strängbytesrörelser	
45	Långsamma, osymmetriska stråkföringar	
46	Snabba, osymmetriska stråkföringar	
47	Spelredskap	

48
49
50
51
53
54
56

IV Mjukt med vänster hand

- Inledning
- Handens form
- Precision av handens tyngdpunkt
- Lägesbyten
- Vibrato
- Renhet

59
60
61
61
62
62
63

V Övning

- Inledning
- Övningsrutin
- Tre grundregler
- Övning av stycken
- Analys av svårigheter
- Tre sätt att öva ett knäpigt ställe

65
66
67
71
72
73
74
75
79
81
81
82
83

VI Stråkövningar för olika stråkarter

- Stråkarter
- Detaché
- Martelé
- Staccato upp från strängen
- Spiccato med hela armen
- Fri spiccato och sautillé
- Legato och bel canto-stråke
- Staccato-legato
- Portato
- Stråkvibrato
- Ricochet och flygande staccato
- Arpeggio

84
85
85
87

VII Pizzicatoövningar

- Om pizzicato
- Fri pizzicato
- Stödd pizzicato

89
90
96
98

VIII Övningar för vänster hand

- Fingerövningar
- Lägesövningar
- Lägesbytesövningar

104
105
107

IX Kombinationsövningar

- Övningar för synkronisering
- Variationer till skalor och treklanger

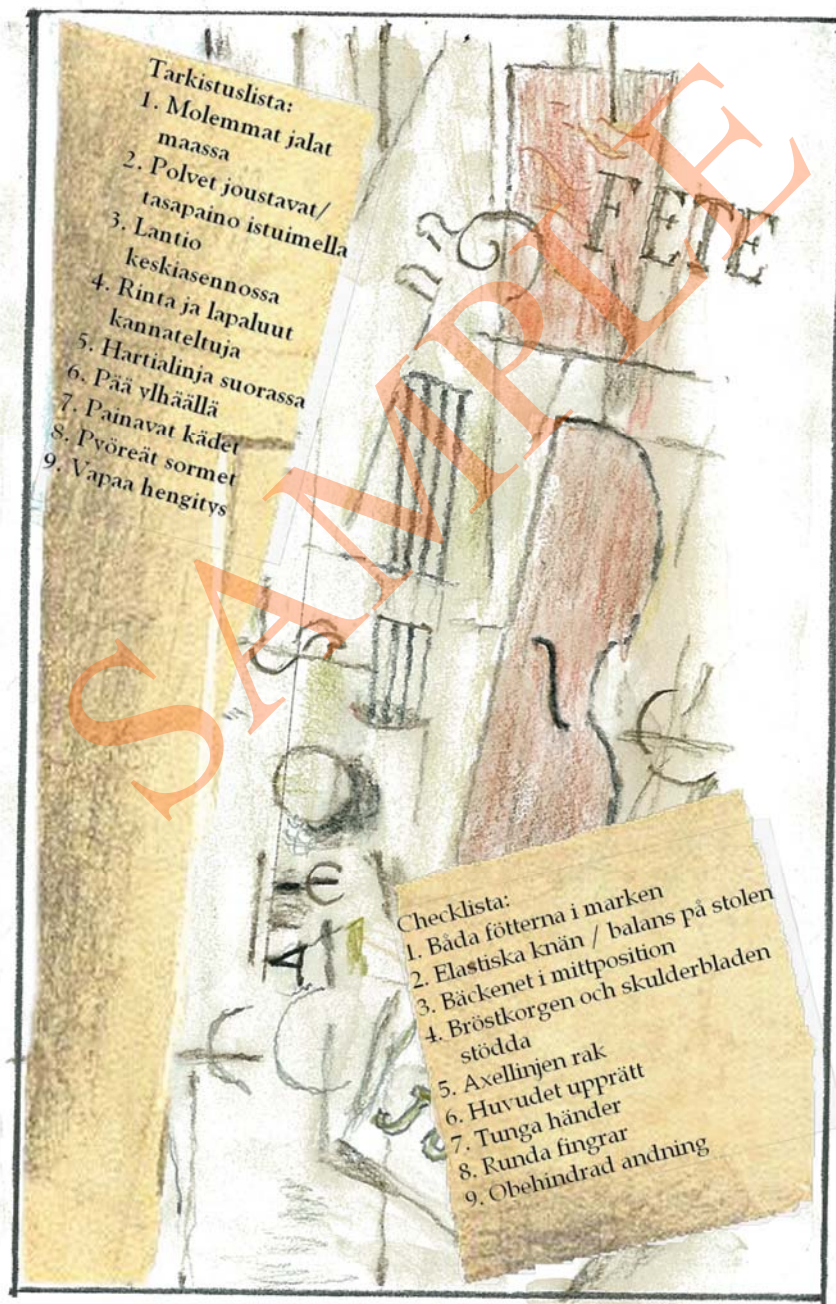

Johdanto

Kontrabasson suuret ulottuvuudet ja epäsymmetrinen käsien asento asettavat suuret vaatimukset soittajalle. Vuosien saatossa virheasunnoista aiheutuvat vaivat pahenevat ja saattavat pahimmillaan estää soittamisen kokonaan. Rento ja terve soittoasento estää ylimääräisten jännitysten syntymisen ja vapauttaa energiaa olennaiseen: musiikin tekemiseen.

Inledning

Kontrabasens vida omfång och spelandets osymmetriska rörelser ställer stora krav på spelaren. Under årens lopp blir konsekvenserna av en dålig spelställning bara värre och kan till slut helt hindra spelandet. En avslappnad och bra spelställning motbygger uppkomsten av spänningar och frigör energi till det viktigaste: till att musicera.

Keskiasennot

Keskiasento on se nivelen asento, jossa nivel on herkkäliikkeisin ja tasapainoisin. Keskiasento ei ole aina rennoin asento, vaan sen ylläpitäminen vaatii lihasten tukea. Jos ryhtiä ylläpitävät lihakset ovat heikot tai väsyneet, keskiasento menetetään. Silloin nivelet kuormittuvat enemmän ja ”väärät” lihakset rasittuvat joutuessaan kantamaan ryhtilihaksilta jääneen taakan. Esimerkiksi rintarangan tuen pettäessä, kuten alla olevassa kuvassa, rintaranka pyöristyy, pää työntyy eteenpäin ja niskan notko suurenee. Niskalihasten rasitus lisääntyy niiden joutuessa kannattelemaan päätä ja ne kipeytyvät pian. Hyvän asennon peruslähtökohtana on keskiasentojen hyödyntäminen. Niiden tunnistaminen ja ylläpito vaativat harjoitusta.

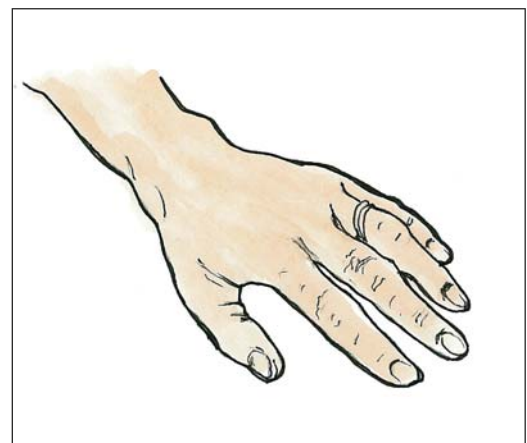
Rento meininki? Niskan saa kipeäksi vähällä vaivalla.

Avslappnat? Det är inte svårt att få spända nackmuskler.

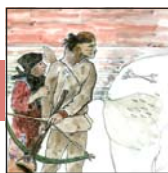
Att hitta mittpositionerna

Mittpositionen är den ställning där lederna rör sig lättast och mest balanserat. Men mittpositionen är inte lätt att hålla, eftersom uppehållandet av den förutsätter stöd från musklerna. Om de muskler som stöder hållningen är trötta eller svaga tappar man mittpositionen. Då belastas lederna istället och ”fel” muskler ansträngs då de tar över stödmusklernas jobb. Om bröstryggradens stöd fattas, som på bilden nedanför, blir bröstryggraden rund, huvudet skjuts framåt och svanken i nacken blir större. Nackmusklerna blir spända då det måste arbeta extra för att hålla upp huvudet. Nyckeln till en bra spelställning finns i mittpositionerna. Det kräver övning för att hitta och uppehålla dem.

Ranteen keskiasento on noin 15 asteen kulmassa.

Handledens mittposition är i ca 15 graders vinkel.

Kielenvaihdot koko kädellä

Kielenvaihdot ennakoidaan siirtymällä mahdollisimman aikaisin lähelle seuraavaa kieltä. Pyöreät ja hitaat liikkeet mahdollistavat käden painon ja kontaktin säilymisen koko kielenvaihdon ajan. Hitaissa tempoissa kielenvaihdot tehdään koko kädellä.

Strängbyte med hela armen

Strängbytet förbereds genom att så tidigt som möjligt flytta stråken närmare den följande strängen. Med runda och långsamma rörelser behålls armens tyngd och kontakten på strängen under hela strängbytet. I långsamt tempo görs strängbytet med hela armen.

19 Harjoitus

Jousi siirretään tauon aikana koko kättä käyttäen seuraavalle kielelle. Harjoitellaan kanta-, keski-, kärkijousessa.

MM=50

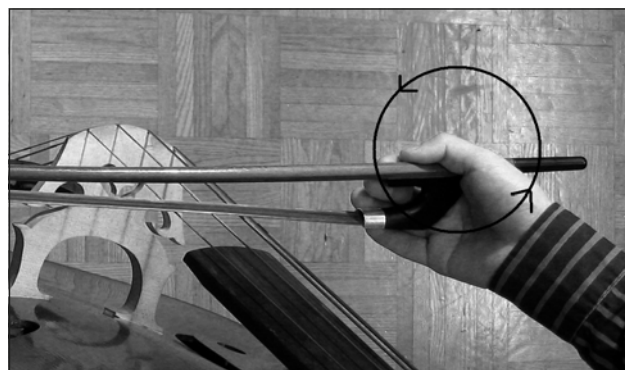
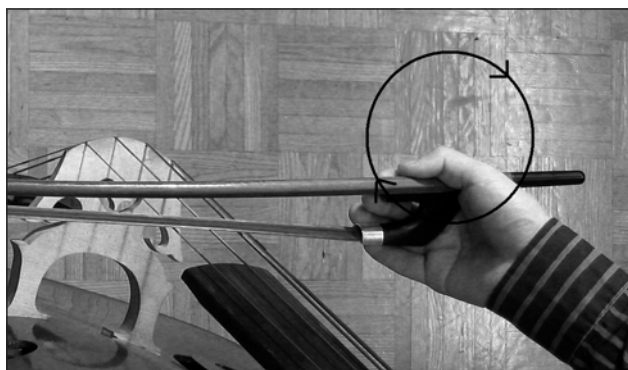
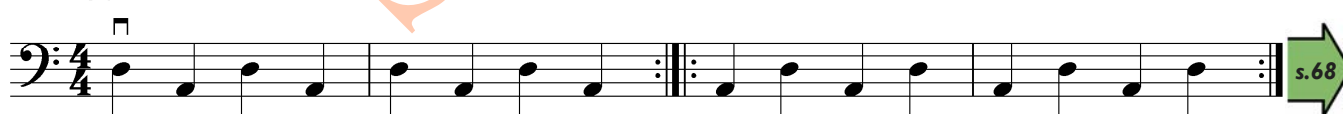
19 Övning

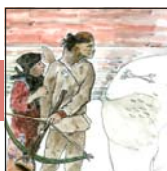
Flytta stråken med hela armen till följande sträng under pausen. Öva både i froschen, mitten och spetsen.

20 Harjoitus

Käytetään pyöreitä ja hitaita koko käden liikkeitä. Soitetaan kanta-, keski-, kärkijousessa.

MM=50

Kielenvaihdot ranteen ja kyynärvarren joustoilla

Kuten jousenvaihdoissa, kielenvaihdoissakin tempon kasvaessa pienennetään liikettä. Nopeimmissa tempoissa viereisellä kielellä käynneissä voidaan hyödyntää ranteen ja kyynärvarren joustavuutta. Olennaista on tällöin säilyttää käden rentouden tuoma paino. Jos käden muut osat jännitetään ja vain ranne liikkuu, menetetään käden luonnollisen painon tuoma hyvä kontakti kieleen. Ranteen ollessa keskiasennossa jousi lepää molemmilla kielillä. Näin ei jouduta ääriasentoihin, vaan saadaan tasapainoinen liike.

Nopea edestakainen kielenvaihtoliike ranskalaisella jousella.

Snabbt strängbyte med fransk stråke.

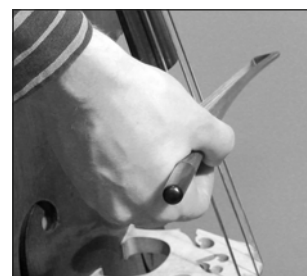
Strängbyte med flexibel handled och underarm

När tempot stiger minskar man på rörelsen vid strängbyte och stråkbyte. I de allra snabbaste tempon kan man använda handleden och armbågen i byten mellan närliggande strängar. Viktigt är att ändå hålla armen avslappnad och tung. Om bara handleden är rörlig och handens andra delar spända, förlorar man den goda strängkontakt som armens naturliga tyngd skulle medföra. När handleden är i mittposition vilar stråken på båda strängarna. På detta sätt får man en balanserad rörelse utan att hamna i ytterlägen.

Snabbt strängbyte med tysk stråke.

Nopea edestakainen kielenvaihtoliike saksalaisella jousella.

21 Harjoitus

Kielenvaihdot tehdään kyynärvarren ja ranteen joustoilla. Pariäänillä haetaan käsivarteen rento ja painava tunne. Käsivartta ei jäykistetä, vaan ylläpidetään sama tunne myös kielenvaihtojen aikana.

MM=80+

21 Övning

Gör strängbytet med underarmen och rörlig handled. Sök en avslappnad och tung känsla i armen på dubbelgreppen. Spänn inte armen utan håll samma känsla även vid strängbyten.

Kolme tapaa harjoitella hankala kohta

Seuraavassa esitellään kolme eri tapaa harjoitella hankalia kohtia. Kaksi ensimmäistä sopii erityisesti nopeiden jaksojen harjoitteluun. Kaksi esimerkkikohtaa on valittu Koussevitskyn bassokonserton finaalista.

Tre sätt att öva ett knepigt ställe

Nu presenteras tre olika sätt att öva knepiga ställen. De två första passar speciellt bra för övning av snabba passager. Dessa två snuttar är tagna ur finalen i Koussevitskys kontrabaskonsert.

Koussevitsky: Konsertto 3. osa

Koussevitsky: Konsert 3e satsen

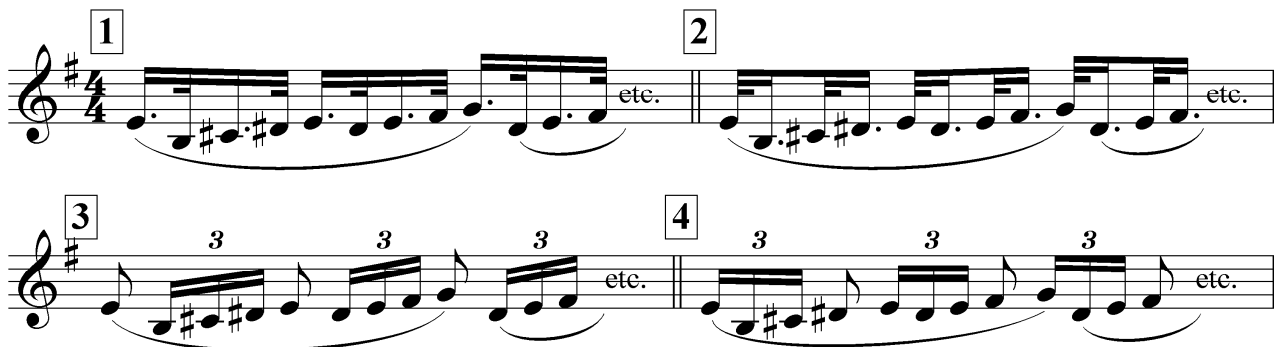
© Rob. Forberg Musikverlag GmbH München
Printed by permission

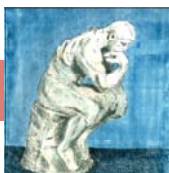
Tapal

Aluksi kohta luonnollisesti harjoitellaan hitaasti, ja vähitellen sitä nopeutetaan. Usein kuitenkin rentous häviää tempon kasvaessa. Tällöin voidaan käyttää erilaisia rytmejä, jolloin lyhyet välit tulee harjoitelluiksi nopeasti ja pidemmällä äänillä kontrolloidaan rentouden säilyminen.

Sätt nr 1

Först övas stället långsamt och så småningom snabbare. Ofta händer det ändå att mjukheten försvinner när tempot stiger. Då kan man använda sig av olika rytmer så att snabba toner övas snabbt och på långa toner kontrolleras mjukheten.

Tapa 2

Toinen vaihtoehto on lähteä nopeassa tempossa parista äänestä liikkeelle ja suorituksen saavuttaessa rentouden lisätä yksi ääni kerrallaan.

Sätt nr 2

Det andra alternativet är att starta i det riktiga tempot men endast med ett par toner. När man klarat de första tonerna lägger man till en ton i taget.

Vaikeutena voi olla myös pitkä asemanvaihto. Samasta konsertosta otetaan esimerkiksi seuraava kohta:

Svårigheten kan också ligga i ett långt lägesbyte. Följande ställe finns i samma konsert:

Koussevitsky: Konsertto 3. osa

Koussevitsky: Konsert 3e satsen

© Rob. Forberg Musikverlag GmbH München
Printed by permission

Tapa 3

Usein on hyödyllistä lähteä harjoittelemaan kohdeäänestä lähtien. Ensin haetaan oikea sävel ja sopiva jousen nopeus ym. Sitten lisätään yksi ääni kerrallaan ennen kohdesäveltä. Pidetään huoli, että asemanvaihdon jälkeen rentous säilyy ja jousi toimii yhtä hyvin kuin ääntä erikseen harjoitellessa.

Sätt nr 3

Det är ofta nyttigt att starta från den tonen vart man är på väg. Först söker man upp den rätta tonen och rätt stråkhastighet osv. Sedan lägger man till en ton i gången före huvudtonen. Man bör se till att mjukheten hålls efter lägesbytet och att stråken fungerar lika bra som när man övade tonen skilt.

Koko käden spiccato

Spiccatoissa jousi pomppii siten, että jouhet irtoavat kieleltä. Hitaissa tempoissa spiccato on parhaiten hallittavissa koko käden liikkeellä. Veto- ja työntöjousen saamiseksi samanlaisiksi kannattaa tarkkailla kärjen pomppimista. Kärjen tulisi käydä yhtä korkealla veto- ja työntöjousilla.

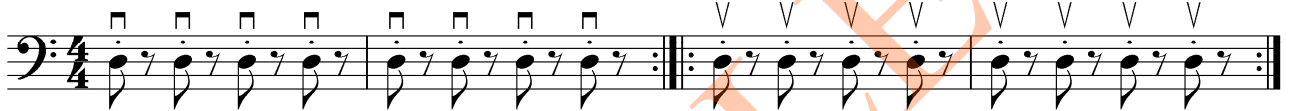
Spiccato med hela armen

I spiccato studsar stråken så att taglen lossnar från strängen. I långsamt tempo behärskar man studset enklast med att röra på hela armen. För att få ner- och uppstråk att låta likadant, lönar det sig att hålla ett öga på hur spetsen rör sig. Spetsen borde hoppa lika högt både på ner- och på uppstråke.

48 Valmistava harjoitus

Haetaan pyöreää ja jatkuvaa liikettä. Kokeile eri äänten pituuksia ja nyansseja.

MM=70+

48 Förberedande övning

Sök en rund och kontinuerlig rörelse. Experimentera med olika långa toner och med olika nyanser.

49 Etydi I spiccato

Myös spiccatoissa käytetään ylhäällä enemmän joustia.

MM=60+

49 Etyd I spiccato

Mer stråke uppe än nere gäller också för spiccato.

50 Etydi II spiccato

Käytä pyöreitä kielenvaihtoliikkeitä.

50 Etyd II spiccato

Använd runda stängbytesrörelser.

51 Etydi III spiccato

51 Etyd III spiccato

+ var 3-6

Sormiharjoituksia

76 Mykkä harjoitus sormien vahvistamiseksi Carl Fleschin tyyliin

Ääniä ei soiteta jousella eikä näppäillen. Suluissa olevat äänet pidetään pohjassa. Kahdeksasosilla kieli lyödään kuuluvasti otelautaan kiinni. Kynnärpään annetaan liikkua vapaasti. Harjoitus on raskas, joten harjoitellaan vain vähän kerrallaan.

The musical score for exercise 76 is written in bass clef, 4/4 time. It consists of 12 staves of music. The score is divided into four sections, each starting with a boxed number (1, 2, 3, 4). The first section (1) starts with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). The second section (2) starts with a key signature of two sharps (F#, C#) and a common time signature (C). The third section (3) starts with a key signature of two sharps (F#, C#) and a common time signature (C). The fourth section (4) starts with a key signature of two sharps (F#, C#) and a common time signature (C). The score includes various rhythmic patterns and fingerings, including slurs and accents.

Fingerövningar

76 Stum fingerstyrkeövning à la Carl Flesch

Använd inte stråke och knäpp inte heller på strängarna. Tryck ner tonerna inom parentes. Smäll ner strängen mot greppbrädet på åttondelarna. Låt armbågen röra sig fritt. Övningen är tung och bör övas sparsamt.

77 Kolmossormen vahvistamisharjoitus

Kolmossormi on usein sormista heikoin. Nimetön jää peukaloasemissa usein kiinni keskisormeen ja on artikulaatioltaan epäselvä. Seuraavassa harjoituksessa nimettömän itsenäistämiseksi pidetään kakkossormi koko ajan paikoillaan ja mielellään kiinni ykkössormessa.

Eräs tapa saada kakkossormi pysymään aloillaan kolmossormen liikkuessa on pitää kolikkoa etu- ja keskisormen välissä.

Ett sätt att få tvåans finger att hållas på plats då trean rör sig är att hålla en slant mellan pek- och långfingret.